

Jokelan koulusurmat mediassa

Tutkimus kuvaa median toimintaa äkillisessä kriisitilanteessa. 18-vuotiaan lukiolaispojan silmitön ammuskelu Tuusulan Jokelan koulukeskuksessa keskiviikkona 7. marraskuuta 2007 vei yhdeksän ihmisen hengen. Ensimmäisinä tunteina ampumisten jälkeen media janosi tietoa, ja järkyttyneet oppilaat ja uhrien omaiset joutuivat journalistien tärkeimmiksi tietolähteiksi.

Jokelan koulusurmien uutisoinnissa suomalaiset toimitukset siirtyivät lopullisesti ”*dead line*sta on *lineen*”. Jokelassa oli liikkeellä paljon epävarmaa ja vahvistamatonta tietoa traagisesta ja tuhansia ihmisiä koskettavasta tapahtumasta. Tiedotusvälineiden keskinäinen kilpailu johti siihen, että yhä useammat viestimet kaipasivat verkkosivujaan varten jatkuvasti uutta materiaalia – silminnäkijäkommentteja, videokuvaa ja ylipäätään mahdollisimman reaaliaikaista tietoa.

Journalistit hankkivat tietoa monesti sokkitilassa olevilta tapahtuman silminnäkijöiltä ja uhrien omaisilta. Lisäksi surun ja tunteiden esittämiseksi tarvittiin yksilöitä, mikä johti Jokelan nuorten ja uhrien omaisten häirintään vielä senkin jälkeen, kun tapahtuman kulkuun liittyvät faktat olivat tiedossa. Journalistien toiminta johti ankaraan kritiikkiin ja jopa vihaan mediaa kohtaan paikallisten asukkaiden keskuudessa.

Toimittajat puolustivat toimintaansa tiedonhankinnan välttämättömyydellä. Tutkimuksessa ei kiistettä journalistien perusteluja, mutta samalla tutkijat kysyvät: Millaisin keinoin tietoa voidaan hankkia ja miten pitkälle tiedonhankinnassa voidaan mennä? Oikeuttaako suuren yleisön tiedontarve sokkitilassa olevien käyttämisen lähteinä? Oikeuttaako tarve kertoa tunteista ja surusta tunkeutumaan kriisin uhrien ja näiden omaisten yksityisen surun alueelle?

Tutkimuksen mukaan viranomaisten heikko tiedottaminen oli yhtenä syynä tilanteen kärjistymiseen Jokelassa. Paikalla olleet poliisit, kriisityöntekijät ja viranomaiset eivät juuri vastanneet journalistien kysymyksiin. Tutkijat esittävät, että tulevien katastrofien varalta viranomaisten, kriisiauttajien ja journalistien olisi syytä käydä keskustelua, joka johtaisi kriisiuutisointia ja uhrien suojaamista koskevien pelisääntöjen kehittämisen.

Tutkimuksessa kiinnitetään erityistä huomiota ensimmäisen päivän uutisointiin, journalistien ja silminnäkijöiden kohtaamiseen sekä surun ja tunteiden käsittelyyn. Mediasisältöjen analyysin lisäksi tarkastellaan haastatteluaineiston avulla sitä, miten journalistien työ paikan päällä Jokelassa ja eri toimituksissa organisoitiin. Eri osapuolet – Jokelan nuoret, kriisityöntekijät, journalistit, yleisön edustajat – saavat äänensä kuuluviin tutkimuksessa.

Tutkimus on toteutettu Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen Journalismin tutkimusyksikössä. Tutkimushanketta on johtanut Pentti Raittila, ja hänen lisäkseen tutkijoina ovat olleet Laura Kangasluoma, Kari Koljonen, Ville Kumpu, Ilkka Pernu ja Jari Väliverronen Tampereen yliopistosta sekä Katja Johansson ja Laura Juntunen Helsingin yliopistosta. Rahoittajana on ollut Helsingin Sanomain Säätiö.